

Vergaderjaar 2016–2017

33 845

Interparlementair Koninkrijksoverleg

M/ nr. 21

AFSPRAKENLIJST INTERPARLEMENTAIR KONINKRIJKSOVERLEG JUNI 2017

Den Haag, 14 – 16 juni 2017

In het Presidiumoverleg van 14 juni 2017 zijn de onderstaande afspraken herbevestigd dan wel gemaakt:

- dat het presidium bestaat uit de voorzitters van de parlementen (behalve van Nederland), de voorzitters van de commissies en de griffiers;
- dat de Statenvoorzitters van Aruba, Curaçao en Sint Maarten en de commissievoorzitters van Nederland de delegatieleiders zijn en de afsprakenlijst ondertekenen;
- dat de commissievoorzitters woordvoerders van de delegaties zijn, maar tijdens discussies meerdere leden van de delegaties het woord kunnen voeren;
- dat de commissievoorzitters en de Statenvoorzitters deelnemen aan de persconferentie;
- dat indien een delegatie een afwijkend standpunt heeft, dit vermeld wordt in de afsprakenlijst. Daarbij wordt verwezen naar de toelichting op dit standpunt, die wordt opgenomen in een bijlage die formeel geen onderdeel uitmaakt van de afsprakenlijst. Afwijkende standpunten worden voorafgaand aan de persconferentie schriftelijk gedeeld met de andere delegaties. Van een afwijkend standpunt van een deel van een delegatie wordt geen aantekening opgenomen;
- dat alle delegaties kunnen deelnemen aan een werkgroep. Nederland is trekker van een werkgroep indien het een specifiek onderwerp met betrekking tot Caribisch Nederland (BES-eilanden) betreft;
- dat de delegaties maximaal 15 minuten de tijd krijgen om intern beraad te plegen;
- dat het Reglement van Orde van het gastland geldt, bijvoorbeeld met betrekking tot interruptie van sprekers en persoonlijke feiten;
- dat de Voorzitter van het IPKO de tijd in de gaten houdt, opdat elke delegatie evenveel tijd krijgt om haar standpunten naar voren te brengen;
- dat het organiserende land de werkbezoeken in het IPKO vaststelt en regelt, waarbij de gastdelegaties tijdig gevraagd wordt suggesties te doen;

- dat schriftelijke standpunten van individuele leden en/of fracties niet formeel tijdens het IPKO zullen worden ingebracht;
- dat de beraadslagingen van het IPKO openbaar zijn en dat wordt gezorgd voor een uitzending via internet. De werkbezoeken en de presidiumvergaderingen zijn in beginsel besloten.
- dat het programma van het IPKO wordt vastgesteld door het presidium. Wijzigingen in of aanvullingen op het programma dienen eerst te worden goedgekeurd door het presidium.

Klimaatverandering en energie

- De trekker van deze werkgroep is de heer Rasmijn (Aruba).
- De delegaties bespreken verschillende recente initiatieven die in de landen zijn genomen op het gebied van duurzaamheid. Aruba wijst in dit verband op de ontwikkeling van een *waste-to-gas* project. In Curaçao is ervaring opgedaan met het gebruik van *deep water source cooling* techniek op kleine schaal.
- De delegaties bespreken de stand van zaken van de ratificatie van de overeenkomst van Parijs betreffende klimaatverandering (Kamerstuk 34 589 (R2077)). Aruba is daar reeds een eind mee gevorderd. Op Curaçao is (met het aantreden van de nieuwe regering) de intentie uitgesproken om hiermee aan de slag te gaan. Op Sint Maarten moet nog een besluit worden genomen over de ratificatie. In Nederland is de goedkeuringsovereenkomst op 31 januari 2017 aangenomen door de Tweede Kamer (Handelingen II 2016/17, nr. 46, item 14). De plenaire behandeling in de Eerste Kamer is voorzien voor 27 juni 2017.

Jeugd en jongeren

- De trekker van deze werkgroep is de heer Sneek (Aruba).
- De delegatie van Aruba licht toe dat er op Aruba verschillende programma's op dit beleidsterrein lopen. Een van deze programma's omvat een initiatief voor naschoolse opvang, mede opgezet omdat ouders vaak tegelijkertijd werkzaam zijn. Voorts geeft de delegatie van Aruba ook aan dat in het kader van het «Dreamers-project» aan ongedocumenteerde jongeren de kans wordt gegeven om op Aruba alsnog verder te kunnen studeren met een permanente verblijfsvergunning.
- De delegatie van Curaçao zet uiteen dat met het aantreden van de nieuwe regering er een nieuw programma op dit beleidsterrein wordt opgezet. Ook dit programma is gericht op naschoolse opvang. Een andere speerpunt in het beleid is de groep kinderen van 0–4 jaar. Na twee jaar verdwijnt deze groep uit het zicht van de overheid, het is van belang dat deze kinderen voldoende basisontwikkeling krijgen om het schooltraject dat daarop volgt goed af te kunnen ronden. Ook wordt op Curaçao gewerkt aan een veiligheidshuis voor risicojongeren.
- De delegatie van Sint Maarten zet uiteen dat de leerplicht voor ongedocumenteerde minderjarigen wettelijk is vastgelegd. In de aanpak op dit beleidsterrein trekt Sint Maarten tevens op met de autoriteiten op het Franse deel van het eiland. Speerpunten zijn onder meer rehabilitatie en resocialisatie omdat veel jongeren in contact komen met justitie.
- De delegatie van Nederland zet uiteen dat in Nederland een opleiding op minimaal MBO2 niveau voor veel kinderen noodzakelijk is om aan het werk te kunnen. Het aantal jongeren met een lagere opleiding is gelukkig snel dalende.
- De delegaties spreken af elkaar nadere informatie te sturen over de bovenstaande projecten.

Onderwijs

- De trekker van deze werkgroep is mevrouw Jansen-Varlack (Aruba).
- De delegatie van Aruba vraagt aandacht voor de al in eerdere IPKO's besproken problematiek van het AOV/AWW gat voor studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk. Ook wijst de delegatie van Aruba erop dat over het algemeen studenten in de Verenigde Staten of in de regio betere studieresultaten behalen dan studenten die in Nederland hebben gestudeerd. Voorts spreken zij de wens uit dat studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk bij DUO ook een lening kunnen aanvragen voor een studie in de regio.
- De delegatie van Curaçao wijst op het belang van andere talen dan het Nederlands als voertaal in het onderwijs. Als voorbeeld wordt een school genoemd op Curaçao die is overgestapt op het Engels. Een van de achterliggende redenen is dat het Engels en Spaans meer leeft in de samenleving (bijvoorbeeld op tv). Ook wijst de delegatie van Curaçao op het belang van een goede aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt.
- De delegatie van Curaçao vraagt wederom aandacht voor de problemen die studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk ervaren bij het aflossen van hun studieschuld aan DUO. Verlichting van de last blijft een aandachtspunt.
- De delegatie van Sint Maarten wijst op het belang dat studenten na hun studie terugkeren naar hun eigen land om daar met de opgedane kennis aan het werk te gaan.
- Zie ook onder *Aanvullingen*.

Economische kansen binnen het Koninkrijk

- De trekker van deze werkgroep is de heer Samuel (Sint Maarten).
- De delegaties bespreken de laatste stand van zaken ten aanzien van de totstandkoming van fast-ferry verbindingen tussen Aruba, Curaçao en Bonaire, respectievelijk tussen Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius. Informatie over de initiatieven wordt uitgewisseld.
- De delegaties onderstrepen wederom de wenselijkheid om de roamingskosten in het (Caribisch deel) van het Koninkrijk sterk te reduceren, wellicht in het verlengde van de regels die nu in EU-verband gelden.
- De delegaties benadrukken het belang van het harmoniseren en zoveel mogelijk verlagen van invoerrechten tussen de landen van het Koninkrijk. In dit verband verzoeken de delegaties hun resp. regeringen overzichten te verstrekken van de wijze waarop fiscale verdragen uitwerken tussen de landen in het Caribisch deel van het Koninkrijk onderling en tussen de landen in het Caribisch deel van het Koninkrijk en Nederland.
- Op dit terrein bestaat bij een aantal delegaties de wens om de mogelijkheden van een meer directe relatie met het Ministerie van Buitenlandse Zaken te bezien.

Gezondheidszorg

- De trekker van deze werkgroep is mevrouw Lopez-Tromp (Aruba).
- De werkgroep besluit zich in de toekomst onder meer te richten op preventie, hierbij valt te denken aan voeding, beweging en sport. Dit zou ook consequenties moeten hebben voor de inrichting van de leefomgeving. Ook vraagstukken rondom de algemene ziektekostenverzekering (AZV) zullen aan bod komen.
- De werkgroep brengt naar voren dat in juni 2017 de HCCA op Aruba heeft plaatsgevonden. En dat er een MOU is ondertekend betreffende de samenwerking op het gebied van inspecties volksgezondheid

tussen de landen. Daarvoor is reeds een protocol ondertekend tussen de landen voor wat betreft infectieziekten.

Discriminatie

- De trekker van deze werkgroep is de heer Geerlings (Sint Maarten).
- De werkgroep wijst op het openstaande actiepunt voor de regeringen van het Koninkrijk om, op verzoek van het IPKO, te komen tot een gezamenlijk kwalitatief onderzoek naar discriminatie. De delegaties zullen door middel van deze afsprakenlijst aan de regeringen vragen naar de stand van zaken.
- De werkgroep besluit bij haar werkzaamheden de aandacht mede te richten op wetgeving en beleid ten aanzien van de positie van de LHBT-gemeenschap en mensen met een beperking in de landen.

Integriteit van bestuur

- De trekker van deze werkgroep is de heer Herdé (Aruba).
- De delegatie van Sint Maarten vestigt de aandacht op de vraagstukken met betrekking tot de instelling van een integriteitskamer op Sint Maarten.
- De verschillende delegaties delen informatie betreffende de implementatie en ontwikkeling van integriteitswetgeving.
- De Nederlandse delegatie accentueert het belang van transparantie en de rol van de pers. Ook refereert de Nederlandse delegatie aan de onlangs herziene wet financiering politieke partijen.
- Zie ook onder *Aanvullingen*.

Situatie in Venezuela

- De delegaties spreken grote zorg uit over de situatie in Venezuela. Dit betreft niet alleen de situatie in Venezuela zelf, maar ook de veiligheidsrisico's daarvan voor de omliggende (ei)landen en de gevolgen van de migratiestromen die tot stand zouden kunnen komen als de situatie in Venezuela verder uit de hand loopt. Dit laat onverlet dat ook nu al sprake is van ongewenste migratie. In dit verband stellen de delegaties vast dat er per land verschillende asielprocedures bestaan.
- De urgentie van de situatie vergt dat de regeringen van de landen en de Koninkrijksregering ieder hun verantwoordelijkheid in dezen nemen en in onderlinge samenwerking en afstemming gepaste maatregelen nemen. Daarbij kan worden voortgebouwd op wat reeds in gang is gezet (zie onder meer de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken van 12 mei 2017, Kamerstuk 29 653, nr. 31) en moet rekening worden gehouden met de scenario's die zich zouden kunnen voltrekken.
- De delegaties verzoeken de regeringen van Aruba en Curaçao en de Koninkrijksregering om een update van de situatie, inclusief de voorbereidingen die reeds zijn en worden getroffen.

Geschillenregeling

De delegaties nemen er kennis van dat de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een voorstel van rijkswet tot geschillenregeling in januari 2017 heeft voorgelegd aan de Raad van State voor advies. De delegaties spreken de wens uit dat de behandeling van dit wetsvoorstel in de Tweede Kamer spoedig kan aanvangen, waarbij alle betrokkenen ten volle van hun Statutaire en Grondwettelijke bevoegdheden gebruik kunnen maken (waaronder het amendementsrecht van Tweede Kamerleden, Gevolmachtigde Ministers en Bijzondere Gedelegeerden). De delegaties merken daarbij op dat zij de uitgangspunten voor een geschillenregeling zoals zij die hebben geformuleerd in het IPKO van

mei 2015 blijven onderschrijven en waarnaar tevens wordt gerefereerd in de door de Tweede Kamer aanvaarde motie van Laar (Kamerstuk 34 300 IV nr. 12).

Initiatiefrecht Staten

De delegaties hebben kennisgenomen van de inhoud van de voorlichting van de Raad van State over een recht van initiatief voor Statenleden d.d. 11 november 2016 (Kamerstuk 27 570 (R1672), nr. 20). Zij stellen vast dat momenteel noch door de Koninkrijksregering noch door Tweede Kamerleden een wetgevend initiatief ter zake is genomen. Zij stellen tevens vast dat de Gevolmachtigde Ministers op grond van het Statuut een voorstel van initiatiefrecht voor de Staten kunnen indienen.

Het ideale Koninkrijk in 2040

In werkgroepverband bespreken de delegatieleden van de Staten van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en de Staten-Generaal over het ideale Koninkrijk in 2040. Zij doen dit volgens een vast stramien waarbij ze eerst de sterktes, zwakten, kansen en bedreigingen van het huidige Koninkrijksverband inventariseren en daarna kort benoemen wat de basiskenmerken van hun ideale Koninkrijk in 2040 zouden kunnen zijn en wat er voor nodig is om dit te bereiken.

Als sterke punten van het huidige Koninkrijksverband worden onder andere genoemd: de rechtsstaat, de historische banden van de landen onderling en hun gemeenschappelijke geschiedenis, de onderlinge samenwerking, de diversiteit van culturen, de Nederlandse taal, het «Koninkrijksgevoel», het Koningshuis, het Statuut en de worteling in verschillende continenten.

Als zwakten van het Koninkrijksverband worden in de werkgroepen onder andere de volgende elementen naar voren gebracht: verschillen in schaalgrootte, in bevolkingsomvang, in economische ontwikkeling en startpositie van de landen. Ook wordt in de werkgroepen genoemd dat er wederzijds onbegrip bestaat, een gebrek aan historisch besef, onvoldoende wederzijdse kennis van elkaar en dat er cultuurverschillen bestaan die effectieve onderlinge communicatie in de weg staan. Ook is in een aantal werkgroepen ingebracht dat de structuur van het huidige Koninkrijksverband goede verhoudingen zou bemoeilijken. Zo zouden het ontbreken van een geschillenregeling tussen de landen, onduidelijkheid over de invulling van de bevoegdheidsverdeling tussen de landen en een Statutair Koninkrijksverband dat nog te zeer geënt zou zijn op de historische situatie niet bijdragen aan een hecht Koninkrijksverband.

Met betrekking tot de bedreigingen voor het Koninkrijk worden genoemd: desintegratie, een te grote nadruk op de eigen identiteit van de afzonderlijke landen ten koste van de identificatie met het Koninkrijk, het onvermogen om de meerwaarde van het Koninkrijk praktisch handen en voeten te geven en een Statutaire structuur die onvoldoende wordt gemoderniseerd.

Toch zien de deelnemers aan de werkgroepen ook veel kansen voor het Koninkrijk. Daarbij wordt meestal aangesloten bij de elementen die zijn genoemd bij de inventarisatie van de hierboven genoemde sterkten van het huidige Koninkrijk, waaronder de rechtsstaat, de onderlinge uitwisseling van expertise en samenwerking tussen de landen op uiteenlopende terreinen, het onderwijs in de landen, de diversiteit van de landen en hun bevolkingen en hun trans-Atlantische band.

Bij het ideale Koninkrijk worden vanuit alle werkgroepen het belang van een goed functionerende rechtsstaat, de eenheid van het Koninkrijk in verscheidenheid, een meer gelijkwaardige relatie tussen de landen gebaseerd op meer onderling begrip, respect en autonomie gekoppeld aan verantwoordelijkheid genoemd. In dit kader wordt in de werkgroepen ook een grote rol toegekend aan onderwijs en gediscussieerd over de modernisering en invulling van het Statuut.

Armoedebestrijding

De Nederlandse delegatie benadrukt dat voldoende geld noodzakelijk is voor een effectieve aanpak van armoede, maar dat daarmee niet kan worden volstaan. Andere hieraan gerelateerde vraagstukken zijn bijvoorbeeld onderwijs, werkloosheid, het ontbreken van voldoende begeleiding, de tweedeling in samenlevingen en criminaliteit. De delegatie ziet armoede als een schande voor de desbetreffende samenlevingen, die het noodzakelijk maakt dat er op alle niveaus aan wordt gewerkt totdat het vraagstuk is opgelost.

Van de zijde van de delegatie van Curaçao wordt opgemerkt dat er niet alleen sprake kan zijn van financiële armoede maar ook van gebrek aan deugdelijk onderwijs. Ieder van de landen in het Koninkrijk heeft er mee te maken. Ook wordt gewezen op het belang van het verstrekken van microkredieten als middel om armoede te bestrijden.

De delegatie van Sint Maarten wijst op het belang van goed onderwijs en op het risico van een open grens (waardoor in het geval van Sint Maarten ook inwoners van de Franse kant een beroep op voorzieningen aan de Nederlandse kant doen en omgekeerd).

De Arubaanse delegatie bevestigt dat onderwijs een belangrijke sleutel tot de oplossing van dit vraagstuk is. Tegelijkertijd moet worden geconcludeerd dat het onderwijs zelf toe is aan een belangrijke verbeteringslag. Een belangrijk probleem is de migratie uit Zuid-Amerika en het Caribische gebied naar Aruba van oudere arbeidskrachten (in verband met pensioenopbouw).

De delegaties concluderen dat het primair de regeringen van de verschillende landen zijn die beleid op dit terrein (moeten) ontwikkelen. De parlementen in het Koninkrijk zijn ook op dit terrein de controleurs van hun resp. regeringen. Het is ook duidelijk dat dit vraagstuk een integrale benadering vraagt, waarin naast financiën ook de andere relevante beleidsterreinen worden betrokken.

De delegaties besluiten, gezien het grote belang van dit onderwerp voor alle landen van het Koninkrijk, een werkgroep armoedebestrijding in te stellen.

Bijeenkomst met de eilandsraden van Bonaire, Sint Eustatius en Saba

De delegaties van de eilandsraden van Saba, Sint Eustatius en Bonaire zijn binnen het IPKO uitgenodigd om met de delegaties van de Staten van Aruba, Curaçao en Sint Maarten en de Staten-Generaal van gedachten te wisselen over concrete samenwerking tussen de eilanden van Caribisch Nederland en de landen in het Koninkrijk. De gedachtewisseling start met presentaties door de eilandsraadsdelegaties van Saba, Sint Eustatius en Bonaire.

Vanuit Saba wordt onder andere aandacht gevraagd voor de problematiek van de dubbele belastingen, voor samenwerking op de terreinen van gezondheidszorg en rechtshandhaving, voor differentiatie en voor maatwerk per eiland. Vanuit de eilandsraad van Sint Eustatius worden twee presentaties verzorgd, één namens de coalitiepartijen en één namens de oppositie.

De coalitie op Sint Eustatius beklemtoont dat zij het niet eens is met het tweede lezingvoorstel voor een Grondwetswijziging ter vastlegging van de staatkundige posities van Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de kiescolleges voor de Eerste Kamer in de Grondwet (34 702) en beklemtoont het streven naar autonomie en gelijkwaardige behandeling. De oppositie op Sint Eustatius is bezorgd over de situatie op het eiland; de financiën zijn niet op orde, er is een negatieve handelsbalans, er is sprake van een gebrekkige bestuurlijke capaciteit en falend beleid van de lokale overheid. Tegelijkertijd meent de oppositie waar te nemen dat ook het beleid van Nederlandse overheid op onderdelen, in het bijzonder het voorzieningenniveau, tekortschiet. De indruk bestaat dat er te weinig wordt gedaan met de aanbevelingen van reeds bestaande rapporten als het rapport-Spies en dat van IdeeVersa. Ook wordt aandacht gevraagd voor de belastingproblematiek, de gezondheidszorg en de bereikbaarheid van het eiland.

Ook vanuit de delegatie van de eilandsraad van Bonaire zijn er twee inleiders.

De coalitie is blij met de uitnodiging van het IPKO. In de bijdrage wordt onder andere aandacht gevraagd voor onderwerpen als medische zorg en opleiding, samenwerking bij de aanleg van het gaspijpleiding, samenwerking bij verbindingen van en naar Bonaire, de kortingen op de pensioenen en de infrastructuur op het eiland.

De oppositie onderschrijft de laatstgenoemde aandachtspunten. Zij heeft onvrede met het tweede lezingvoorstel voor een Grondwetswijziging ter vastlegging van de staatkundige posities van Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de kiescolleges voor de Eerste Kamer in de Grondwet (Kamerstuk 34 702).

Na de presentaties volgt een gedachtewisseling met de IPKO-delegaties. De voorzitter van het overleg vat de discussie als volgt samen. Een deel van de delegaties van Sint Eustatius en Bonaire heeft zijn onvrede onder woorden gebracht over de bestaande staatkundige verhoudingen en over het bij de Tweede Kamer aanhangige wetsvoorstel tot wijziging van de Grondwet ter vastlegging van de staatkundige posities van Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de kiescolleges voor de Eerste Kamer in de Grondwet (Kamerstuk 34 702). Tegelijkertijd kan op basis van de gedachtewisseling worden geconcludeerd dat er veel concrete aanknopingspunten liggen voor samenwerking en informatie-uitwisseling, bijvoorbeeld in het kader van de IPKO-werkgroepen, en in de onderlinge relaties tussen de Staten van Aruba, Curaçao en Sint Maarten en de respectievelijke eilandsraden. Daarbij kan worden gedacht aan onderwerpen als de transportverbindingen tussen de (ei)landen, het onderwijs, belastingen en economie.

Aanvullingen

(aanvulling werkgroep Onderwijs)

De delegaties benadrukken dat er zonder onderwijs geen toekomst is. Onderwijs zal daarom voorlopig op de agenda van het IPKO blijven staan. Belangrijke vraagstukken waarover de werkgroep in de toekomst zal spreken, zijn studiefinanciering/DUO, het beginsel van «geld volgt student», het «pensioengat» en, meer in het algemeen, de kwaliteit van het onderwijs (waar relevant mede gerelateerd aan de situatie in 2010). De delegaties komen overeen dat zij hun respectievelijke regeringen zullen benaderen om een conferentie terzake onderwijs te organiseren gelijk dit gebeurd is in het kader van gezondheidszorg.

(aanvulling werkgroep Integriteit van bestuur)

De delegaties hebben een aantal onderwerpen geïdentificeerd waar alle landen van het Koninkrijk zelf, met prioriteit, goede invulling aan moeten geven:

- het tegengaan van zetelroof;
- het ontwikkelen van een gedragscode (op terreinen als nevenfuncties, registratie geschenken, financiële openheid etc.);
- screening van politieke gezagsdragers en hoge ambtenaren;
- de financiering van politieke partijen.

De leden van de werkgroep zullen relevante documenten op deze terreinen (bijvoorbeeld bestaande regelgeving) met elkaar uitwisselen. Ook blijven de leden van de werkgroep tussen de IPKO-vergaderingen door met elkaar in contact over dit onderwerp. De trekker van de werkgroep, de heer Herdé, zal hiertoe mede het initiatief nemen. Het spreekt dan ook voor zich dat het onderwerp voorlopig op de agenda van het IPKO zal blijven staan.

(risicovluchten)

De Arubaanse delegatie vraagt aandacht voor het voorstel tot wijziging van de Luchtvaartwet «met het oog op de aanwijzing van luchtvaartterreinen waarvan gebruikt dient te worden gemaakt voor de landing van vluchten die een sterk verhoogd risico vormen om te worden gebruikt voor drugssmokkel» (Kamerstuk 34 684). Dit voorstel is in behandeling bij de Tweede Kamer. Het betreft nationale wetgeving van Nederland, maar er zijn ook belangen van de andere landen van het Koninkrijk mee gemoeid. Zo is in het wetsvoorstel opgenomen dat vluchten vanuit de andere landen naar Nederland in de toekomst alleen nog maar op Schiphol mogen plaatsvinden. Het verzoek is dan ook dat de Staten van de landen in het Caribisch gebied betrokken kunnen worden bij de behandeling in de Tweede Kamer. De andere landen wordt geadviseerd om eventuele inbreng schriftelijk aan de commissie waar dit wetsvoorstel nu in behandeling is (V&J), toe te sturen.

Agendapunten volgend IPKO

De IPKO-werkgroepen zullen tijdens het komende IPKO ieder plenair kort ingaan op de stand van zaken binnen de werkgroepen. Voor het overige beraadt het presidium zich op eventuele aanvullende agendapunten. In een videoconferentie ter voorbereiding op het komende IPKO wordt definitief over de agenda besloten. Het volgende IPKO zal plaatsvinden van dinsdag 9 januari t/m vrijdag 12 januari 2018 in Aruba.

M.G. Wyatt-Ras
(Voorzitter Staten van Aruba)

W. Millerson
(Voorzitter Staten van Curaçao)

S.A. Wescot-Williams
(Voorzitter Staten van Sint Maarten)

P.H. van Meenen
(Staten-Generaal Nederland)

LEDEN VAN DE DEELNEMENDE DELEGATIES**DELEGATIE STATEN VAN ARUBA:**

Mw. M.G. Wyatt-Ras (Statenvoorzitter)
Hr. G.R. Herdé (Commissievoorzitter)
Hr. A.M. Sneek
Mw. D.G. de Sousa-Croes
Mw. L.C. Jansen-Varlack
Dhr. D.R. Rasmijn
Mw. E.C. Wever-Croes
Dhr. J.E. Thijsen
Dhr. C.V.J. Romero
Mw. M.J. Lopez-Tromp
Hr. H.C.J. Hek (Griffier)

DELEGATIE STATEN VAN CURACAO:

Hr. W.W. Millerson (Statenvoorzitter)
Mw. A.M. Pauletta (Commissievoorzitter)
Mw. G.M. Mac William
Hr. G.S. Pisas
Hr. M.N.J. Rojer
Hr. J.L. Córdoba
Mw. M.C. Moses
Hr. R. Calmes
Hr. S.R. Cijntje (Griffier)

DELEGATIE STATEN VAN SINT MAARTEN:

Mw. S.A. Wescot-Williams (Voorzitter van de Staten)
Hr. R.E. Samuel (Commissievoorzitter)
Hr. F.G. Richardson
Hr. P.F.M. Geerlings
Mw. N.R. Guishard-Joubert (Griffier)
Hr. R.R.H. Richardson (Adviseur)
Hr. G.J. Richardson (2e plv. griffier)

NEDERLANDSE DELEGATIE:*Tweede Kamer*

Hr. P.H. van Meenen (Delegatieleider)
Hr. A. Bosman
Mw. J. van den Berg
Mw. A. Diertens
Mw. L. van Tongeren
Hr. A.A.G.M. van Raak
Hr. R. Bisschop
Hr. T.N.J. de Lange (Griffier)
Hr. F.H. Kuyper (protocoladviseur)
Mw. M. Visscher-de la Combé, (Stafid)

Eerste Kamer

Hr. R.R. Ganzevoort (Voorzitter IPKO)
Hr. Th. C. de Graaf
Hr. F.E. van Kappen
Hr. C.J. Kok
Hr. H.M. Don
Mw. M. Meijer
Hr. M. Sini
Hr. H. ten Hoeve

Hr. F.J. Bergman (Griffier)
Mw. M. Prenger (Stafmedewerker)

**PROGRAMMA INTERPARLEMENTAIR KONINKRIJKSOVERLEG
14-16 JUNI 2017**

WOENSDAG 14 JUNI 2017

08.30 – 09.00 uur
Presidiumoverleg

09.00 – 09.15 uur
Opening
09.00u welkomstwoord door voorzitter Eerste Kamer
09.05u korte speech door delegatieleider Aruba
09.10u korte speech delegatieleider Curaçao
09.15u korte speech delegatieleider Sint Maarten

09.20 uur
Groepsfoto

09.30 uur
Opening vergadering door voorzitter IPKO

09.45 – 10.45 uur
Bijeenkomsten van werkgroepen i.v.m. opmaken balans en planning werkzaamheden
Het betreft de volgende werkgroepen:
– Klimaatverandering en energie, inclusief duurzaamheid
– Jeugd en jongeren
– Onderwijs
– Economische kansen binnen het Koninkrijk
– Gezondheidszorg
– Discriminatie
– Integriteit van bestuur

10.45 – 11.30 uur
Plenaire terugkoppeling planning werkzaamheden door de trekkers van de werkgroepen

11.30 – 12.30 uur
Bespreking situatie in Venezuela

14.00 – 14.30 uur
Bespreking:
– Stand van zaken geschillenregeling
– Stand van zaken initiatiefrecht Staten

14.30 – 15.30 uur
Bespreking het ideale Koninkrijk in 2040 (in kleine groepen)

15.30 – 16.00 uur
Plenaire terugkoppeling het ideale Koninkrijk in 2040

18.00 – 21.00 uur
Borrel en diner

DONDERDAG 15 JUNI 2017

09.00 – 10.30 uur
Bijeenkomst met de leden van de Eilandsraden van Bonaire, Sint Eustatius en Saba

10.45 – 12.00 uur
(Aanvullende) bespreking Onderwijs, Integriteit van bestuur en risico-
vluchten

13.45 – 14.30 uur
Werkbezoek aan Elemental Water Makers

14.15 – 16.00 uur
Werkbezoek aan het Nuon Solar project

16.15 – 17.15 uur
Werkbezoek aan Stichting the Ocean Cleanup

VRIJDAG 16 JUNI 2017

09.00 – 09.30 uur
Delegatieoverleggen

09.30 – 10.00 uur
Presidiumoverleg

10.30 – 11.30 uur
Vaststelling en ondertekening afsprakenlijst

13:00 – 17:00 uur
Werkbezoek van een aantal leden aan een afvalverwerkingsbedrijf in
Alkmaar

14.00 – 15.00 uur
Persconferentie

SAMENSTELLING WERKGROEPEN IPKO Werkgroep klimaatverandering en energie

- Rasmijn (Aruba; trekker)
- Romero (Aruba)
- Mac William (Curaçao)
- Van Tongeren (Nederland)
- Bosman (Nederland)
- Richardson (Sint Maarten)
- Samuel (Sint Maarten)

Werkgroep gezondheidszorg

- Lopez-Tromp (Aruba; trekker)
- vacant (Curaçao)
- Diertens (Nederland)
- Samuel (Sint Maarten)

Werkgroep integriteit van bestuur

- Herdé (Aruba; trekker)
- Millerson (Curaçao)
- Pauletta (Curaçao)
- Wever-Croes (Aruba)
- Wescot-Williams (Sint Maarten)
- Van Bijsterveld (Nederland)

Werkgroep jeugd en jongeren

- Sneek (Aruba; trekker)
- Van Den Berg (Nederland)
- Pauletta (Curaçao)
- Calmes (Curaçao)
- Wescot-Williams (Sint Maarten)

Werkgroep onderwijs

- Jansen-Varlack (Aruba; trekker)
- Van Meenen (Nederland)
- Mac William (Curaçao)
- Cordoba (Curaçao)
- Geerlings (Sint Maarten)

Werkgroep economische kansen binnen het Koninkrijk

- Samuel (Sint Maarten; trekker)
- Millerson (Curaçao)
- Mac William (Curaçao)
- Thijsen (Aruba)
- Bosman (Nederland)

Werkgroep discriminatie

- Geerlings (Sint Maarten; trekker)
- Ganzevoort (Nederland)
- Rojer (Curaçao)
- De Sousa-Croes (Aruba)

Werkgroep armoedebestrijding

- Cordoba (Curaçao)
- Rasmijn (Aruba)
- Vacant (Sint Maarten)
- Vacant (Nederland)